

18.96x22.19	1	64	עמוד	המקום מגזין לחרדים	24/06/2025	94542888-8
לבקש תפילה - מאת דוד הנשקה - 25910						

קהת הירשפלד

שורשי התפילה היהודית

למזנות ישיבתית מדודה בכלי מדע התלמוד העדכניים ביותר בצירוף גישה נדירה למכלול המקורות, מעמידים יצירת מופת על שולחנו של כל מי שמתעניין בראשית התעצבותה של התפילה היהודית

שהצגתם לא התאפשרה במגבלות המסגרת הנוכחית.

סגנון הלמדנות של הספר משלב ניתוחים אקדמיים עם אלה הישיבתיים. כך למשל, בין השיטין מציע הספר "חקירות" מופשטות ועקרוניות על מהות התפילה: האם קריאת שמע היא מצוות שינון או קבלת עול מלכות שמיים? האם תפילת הציבור עיקר או תפילת היחיד עיקר? האם הפנייה למקדש עניינה השתתפות בעבודתו או בקשת קרבת האל? הלומד בעל הרקע הישיבתי ישאב הנאה מרובה מהצגתן של חקירות אלו בשפה עברית בהירה, אך הן עוררו ביקורת בסקירה שפרסם פרופ' ישי רוזנצבג. אף הוא בוגר ישיבות ופרופ' באוניברסיטת תל אביב. ביקורתו מבוססת על הנחת המבוקש שלפיה חכמי התלמוד לא היו מחויבים לעקבות ולמחשבה שיטתית, תפיסה שמצופה ממי שקרא ושנה להבין כמה מופרכת היא. ודי בהערה זו.

מעולם לא הופיע בשדה המחקר חיבור כה מקיף על תולדות התפילה, המשלב מתודולוגיה אקדמית עם פלפול ישיבתי בצורה כה אלגנטית. ההיקף העצום של הספר אמנם דורש מהקורא השקעה, אך הסיכומים לאורך הספר בהחלט מקלים על ההתמצאות. למי שייבחר להשקיע, מצפה מסע מופלא ומרתק בין המקורות, ידענות ופרשנות מבריקה.

ללא ספק, זהו ספר שיהפוך לאבן פינה בחקר התפילה היהודית, ובמקביל יעשיר את עולמם של תלמידי חכמים ושל מתפללים המבקשים להעמיק בשורשי התפילה שבפיהם - קריאה מרתקת לתלמידי חכמים ולמשכילים כאחד.

בתקופת מגפת הקורונה והסגרים שבעקבותיה, ניצל פרופ' הנשקה את ההזדמנות לפתוח מחדש את "הקלסר עב הכרס" של מחקריו בתחום התפילה שפורסמו במשך עשרות שנים בכמות שונות, אקדמיות ותורניות. הוא בחר את המחקרים החשובים ביותר שהתאימו לצורת הדיון שבחר, ליטש אותם, והוסיף עליהם רבדים חדשים שהצטברו אצלו במשך השנים. התוצאה היא תזה מבריקה וסדורה שפרקיה משתלשים בזה אחר זה במלאכת מחשבת.

בספר הוא מתמקד בחלקי תפילת הציבור העיקריים - קריאת שמע וברכותיה, תפילת העמידה וקריאת התורה - ועוקב אחר התפתחותם מימי הבית השני ועד לעיצובם הסופי בידי חז"ל. בשונה מהגישות המסורתיות בחקר התפילה האקדמי, הספר מציע תפיסה מקורית ומאוזנת: הוא שולל הן את הטענה שהתפילה הקבועה נוצרה כמעשה חד-פעמי לאחר חורבן הבית, והן את הרעיון שהיא התפתחה באופן רציף מתקופות קדומות. במקום זאת, הנשקה מראה כיצד מקורות וזרמים שונים התמזגו בהדרגה למערכת אחת, שניתן לחשוף את העקרונות שעומדים בבסיסה. בספר פזורים חידושים מרתקים רבים, מהם מהפכניים.

למרות מאמץ ניכר לריסון ביטויי התלהבות, סקירת הספר שלפנינו אינה ראויה לכינוי 'ביקורת ספרים'. כמו כל ספר טוב, ראוי גם הספר הזה לביקורת שיטתית וגם בו נפלו אי-אלו פגמים, אך עיסוק בהם, יפספס את האירוע ההיסטורי. ולכן נתמקד בעיקר.

ספרו המונומנטלי של פרופ' דוד הנשקה, "לבקש תפילה: תפילות הקבע בתלמודם של חכמים", הוא יצירת מופת של ידע ולמדנות תלמודית והיסטורית המשלבת בהצלחה מרשימה את העולמות השונים שמהם יונק המחבר. בשני כרכים עבי כרס (1,320 עמודים) פורש הנשקה יריעה מקיפה ומעמיקה במעקב מאיר עיניים אחר התפתחות תפילות הקבע בישראל, תוך שימוש במתודולוגיה קפדנית המשלבת את החדות האנליטית של בית המדרש עם הכלים הפילולוגיים-היסטוריים של האקדמיה.

פרופ' הנשקה, נצר למשפחה מפוארת של מנהיגות תורנית (נכדו של הרב שמשון רפאל הירש, מנהיג האורתודוקסיה, וחתנו הרב שלמה ברוראר ממיסדי אגודת ישראל וחבר מועצת גדולי התורה של התנועה), משלב באופן נדיר את עולם הישיבה המסורתי עם עולם המחקר האקדמי. תלמיד חכם בעל שיעור קומה, בוגר ישיבות חרדיות שאימץ גם את המתודה האקדמית והפך לחוקר בכל רמ"ח ושס"ה, הנשקה נותר נאמן להלכה ולתורת ישראל תוך שהוא צועד לאורם של סביו הגדולים. מצוידות ברגישות דתית ובחריפות אנליטית, ידיו מגששות בבטחה בין כתבי יד עתיקים וקטעי גניזה, בין ספרות חז"ל והגאונים, ובין פירושי ראשונים ואחרונים. כשרבים בישראל הסתגרו בבתייהם

לבקש תפילה
תפילות הקבע
בתלמודם של חכמים
דוד הנשקה

1,320 עמ' בשני כרכים
הוצאת מאננס